

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av läs- och skrivunder-
visningen inom ämnena svenska/svenska som
andraspråk i årskurserna 4-6 vid Järpås skola i
Lidköpings kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om skolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under 2015 en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurserna 4-6. Granskningen av undervisningen vid Järpås skola i Lidköpings kommun ingår i detta projekt.

Järpås skola besöktes den 20-22 maj 2015. Ansvariga inspektörer har varit Kristina Svensson och Anna-Lena Olsson. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk genomförs i 35 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet, redovisas de samlade resultaten.

Bakgrundsuppgifter om Järpås skola

Järpås skola ligger cirka 20 kilometer söder om Lidköping i samhället Järpås. Skolan har vid besöket cirka 100 elever i förskoleklass och årskurserna 1-6. Av dessa går 35 elever i årskurserna 4-6. Eleverna är indelade i tre åldershomogena klasser men årskurserna 5 och 6 undervisas ofta tillsammans då elevantalet är litet. Inga elever läser svenska som andraspråk i årskurserna 4-6.

Lärarna som undervisar årskurserna 4-6 är organiserade i ett arbetslag och två lärare undervisar i svenska. Lärarna har delat upp arbetsuppgifterna mellan sig så att en lärare i huvudsak ansvarar för undervisning i läsning och en annan ansvarar för skrivning. Lärarna delar således ansvaret för undervisningen i svenska i samtliga klasser och har delat upp lektionerna mellan sig.

Enligt uppgift från rektorn har skolan inte gjort någon särskild fortbildningsinsats avseende läsning och skrivning förutom någon enstaka föreläsning.

Vid nationella prov i ämnet svenska för årskurs 3 läsåret 2013/14 nådde så gott som samtliga elever kravnivåerna i de delprov som berör läsa och skriva förutom delprovet

som berör att skriva faktatext där flertalet elever inte nådde kravnivån.¹ Rektorn uppger att anledningen var bristande instruktion vid provtillfället.

Vad gäller resultat vid nationella prov i ämnet svenska i årskurs 6 fick så gott som samtliga elever något av provbetygen A-E läsåret 2013/14. Genomsnittlig provbetygspoäng avseende de delprov som berör läsförståelse och skriftlig förmåga låg under nivån för riket. Även genomsnittligt provbetygspoäng låg under rikets nivå i ämnet svenska.²

Eftersom elevantalet var lågt saknas officiell betygsstatistik avseende pojkars respektive flickors resultat för årskurs 6 läsåret 2013/14.

Resultat

1. Görs syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt tydligt för eleverna?

Här undersöks om läraren tar reda på elevernas behov, intresse, bakgrund och erfarenheter. Vidare om läraren motiverar eleverna, så att de förstår varför de ska arbeta med den aktuella texten eller skrivövningen. Här granskas också om läraren tydliggör för eleverna vad de ska lära sig och hur de ska arbeta för att nå målen.

Enligt skollagen ska hänsyn tas till elevers olika behov i utbildningen. ³Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.⁴ Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11) ska läraren ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.⁵

Skolverket betonar att lärandet stimuleras och underlättas av att innehållet i texterna engagerar och kopplar till elevernas erfarenheter.⁶

Forskning visar att om läraren formulerar tydliga mål på kort och lång sikt som eleverna förstår och accepterar så ökar elevernas lärande.⁷

¹ Fyra delprov berör Läsa och tre delprov berör Skriva.

² Ett delprov berör läsförmåga och ett berör skriftlig förmåga.

³ 1 kap. 4 § andra stycket skollagen.

⁴ 3 kap. 3 § skollagen.

⁵ Lgr 11, avsnitt 2.2.

⁶ Skolverket (2010). *Texters, textuppgifters och undervisningens betydelse för elevers läsförståelse. Fördjupad analys av PIRLS 2006*. Skolverkets aktuella analyser. Stockholm: Fritzes. Skolverket (2012). *PIRLS 2011. Rapport 381*.

⁷ Håkansson, J. & Sundberg D. (2012) *Utmärkt undervisning – Framgångsfaktorer i svensk och internationell betygs- ning*. Stockholm

Granskningen genomfördes genom observationer av lektioner i ämnet svenska samt genom intervjuer med lärare, elever och rektor. De elever Skolinspektionen intervjuat berättar att lärarna förklarar tydligt hur de ska genomföra de läs- och skrivuppgifter de arbetar med på lektionerna i svenska men att det är otydligare vad uppgifterna ska leda till, vad de ska lära sig, och vilken nytta de har av kunskapen. *"Vi vet i princip vad vi ska göra, men inte vad vi ska lära oss, de säger inte så ofta varför"*. Ibland får de läsa ur läroplanen och i de högre årskurserna återkommer lärarna då och då till de olika betygskraven.

Resultatet av den enkät Skolinspektionen genomförde i samband med granskningen visar att 90 procent av eleverna anser att deras lärare i svenska förklarar vad de ska lära sig i ämnet.⁸

Lärarna berättar vid intervjun att de tycker de tydligt förklarar *målsättningen* med läs- och skrivuppgifterna men att eleverna kan ha svårt att ta till sig detta. Lärarna anser att de själva borde bli bättre på att förklara *syftet* med de olika uppgifterna för eleverna så att de kan se vilken nytta de har av kunskapen i nuläget.

De lektioner Skolinspektionen observerat inleds vanligen med en genomgång där lärarna berättar vad som ska ske. Läraren återkopplar från föregående lektion och återger slutligen vad som ska hända nästa lektion. Strukturen och genomgångarna är tydliga såväl till form som till innehåll. Lärarna försäkrar sig om att eleverna förstår uppgifterna och det råder studiero. Dock berättar lärarna mer sällan vad eleverna ska lära sig och vilken användning de kan ha av kunskapen. Vid någon lektion får eleverna en skriftlig planering där de får läsa delar ur läroplanen högt. Det är uppenbart att texten är svår för dem att förstå men läraren stannar upp vid läsningen och förklarar vad som avses.

Vid de observerade lektionerna refererar lärarna ofta till förhållanden i elevernas närhet som lärarna känner till såsom familj och intressen. Med detta som utgångspunkt ger de eleverna exempel på hur de kan gå vidare och utveckla sina texter. Lärarna berättar vid intervjun att de känner eleverna väl och vet deras behov och intressen. För att möta elevernas olika behov och för att motivera dem kan eleverna få arbetsuppgifter anpassade på olika sätt och stöd av hjälpmedel såsom datorprogram. De uppger att det finns en hel del elever som inte har så stort intresse för att läsa och skriva och att det är en utmaning att möta detta.

Eleverna berättar att de tycker lärarna är bra på att ge dem stöd och att de får läs- och skrivuppgifter på en nivå som är anpassade till dem även om en del elever också berättar att de kan känna press och stress inför olika arbetsuppgifter. Vid både lärarintervjun och elevintervjuerna framkommer att eftersom undervisningen i svenska utförs av olika lärare brister kontinuiteten ibland. Det kan därmed vara svårt för eleverna att överblicka arbetet.

⁸ Skolinspektionen har genomfört en elevenkät riktad till samtliga elever i årskurserna 4-6 vid de skolor som ingår i granskningen. Enkäten besvarades vecka 12 och innehöll frågor om läs- och skrivundervisningen.

Av Skolinspektionens enkät framgår att 90 procent av eleverna anser att de får den hjälp de behöver av läraren och cirka 80 procent anser inte att de får för låtta uppgifter.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt i ganska låg grad görs tydligt för eleverna.

Lärarna säkerställer inte att eleverna förstår syftet med arbetsuppgifterna och vad de förväntas lära sig. Genom att se till att eleverna förstår vad de ska lära sig och vilken nytta de har av kunskapen kan arbetsuppgifterna förankras bättre hos eleverna. På så sätt kan deras motivation öka så att de kan nå längre i sin läs- och skrivutveckling. Skolinspektionen bedömer dock att undervisningen utgår från elevernas behov, intressen, bakgrund och erfarenheter och lärarna är tydliga vid instruktioner av arbetsuppgifter.

2. Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?

2.1 Får eleverna lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna?

Här undersöks om eleverna får lära sig att läsa och förstå olika typer av texter, använda olika angreppssätt utifrån vilket syfte de läser en text, reflektera över texter, urskilja budskap i texter samt sätta texter i relation till tidigare erfarenheter och kunskaper.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att förstå det de läser.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁹

Enligt kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

"Forskning visar att det är betydelsefullt att eleverna får stöd genom samtal om texternas innehåll för att kunna utveckla läs- och skrivstrategier."¹⁰

Olika texter

Eleverna ger vid intervjuerna olika exempel på texter de läst och arbetat med på lektionerna i svenska såsom faktatexter, fabler, dikter, instruerande texter och berättelser. Lärarna berättar att val av texter beror på syftet med uppgiften och de har i stort arbetat

⁹ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen.

¹⁰ Skolverket "Nya språket lyfter" kapitel "Vad säger forskning," sid 15.

med de texttyper som anges i det centrala innehållet i läroplanen. De arbetar ofta med digitala hjälpmedel men har inte särskilt fokuserat på hur så kallade webbtexter skiljer sig från andra texter. De berättar att de främst har pratat om vad som är typiskt för olika texttyper i samband med skrivundervisningen, vilket bekräftas vid elevintervjun.

Vid intervjufråga om eleverna skulle kunna känna igen olika texttyper och säga vad som är specifikt för dem ges varierande svar. Några anser att de skulle det och andra att de inte är bra på att känna till vad som är specifikt för olika texttyper. Däremot säger eleverna att de har fått titta på olika texter för att lära sig jämföra och bedöma kvalitet i texter.

Lässtrategier

Lärarna berättar om de så kallade *läsfixarna*¹¹ som de regelbundet arbetar med och som är en särskild metod för fördjupad läsförståelse. Syftet med metoden är att ge eleverna lässtrategier som de kan använda sig av när de ska läsa för att fördjupa läsförståelsen. Varje strategi har ett namn (såsom "spågumman", "detektiven" osv). Strategierna används för att bland annat förutspå händelser i texten, ställa frågor till texten, reda ut oklarheter och att sammanfatta texten. Lärarna uppger att de inte har fått någon särskild kompetensutveckling kring metoden och berättar att det varit svårt att få eleverna att använda sig av strategierna i andra ämnen när de ska läsa.

Eleverna uppger att de inte känner till att de arbetat med att lära sig läsa texter på olika sätt beroende på syftet med läsningen. Begrepp som översiktsläsning eller skumläsning är okända för dem. De berättar dock att de samtalar om olika begrepp när de arbetat med *läsfixarna*. De nämner "spågumman" och att man kan läsa "på raderna" och "bortom raderna", men flera elever uppger att de inte riktigt förstått vad som menas med dessa begrepp. Några elever berättar: *"Jag har inte riktigt förstått. Det är väl att man ska bli bättre på att förstå svåra ord. Det är kul. Jag skulle vilja veta varför"*. Någon elev i en annan grupp säger: *"Jag fattar ingen vits med det"*. De yngre eleverna verkar vara mer förtrogna med begreppen än de äldre. Eleverna ger uttryck för att de inte förstått syftet med de så kallade *läsfixarna* som de regelbundet arbetar med.

Vid en lektion som Skolinspektionen observerat arbetar eleverna med de så kallade *läsfixarna*. Eleverna samtalar först två och två om ett antal ord som berör klimatförändringar. Sedan samtalar läraren med dem om orden och drar paralleller till undervisningen i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen. Av lärarens instruktion framgår att orden finns i en text som ska läsas vid ett senare tillfälle. Texten läses inte vid lektionen. Vid Skolinspektionens samtal med läraren framgår att uppgiften inte är avsiktligt ämnesövergripande och det huvudsakliga syftet med uppgiften är inte att eleverna ska lära sig om klimatförändringar utan träna sig i lässtrategin genom att förberedas inför läsningen.

¹¹En läsande klass www.enlasandeklass.se

Lärarna och eleverna uppger att de ibland använder sig av en lärobok för att träna läsförståelse. Läsförståelseboken innehåller texter med tillhörande frågor av olika svårighetsgrad. Där finns frågor där svaret finns i texten, frågor som tränar eleverna att läsa mellan raderna och frågor där svaret inte är givet. Enligt lärare och elever arbetar eleverna med boken då och då på egen hand och skriver svar på frågorna. Eleverna berättar att de inte samtalar om texterna och att de inte heller går igenom svaren tillsammans. Detta bekräftas av lärarna vilka anger att de inte är så nöjda med detta upplägg. Elever i någon klass uppger att de tycker det är tråkigt att på egen hand arbeta med läsförståelseboken.

Vid intervju med lärarna framkommer att de oftare samtalar om texter tillsammans med eleverna i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen än i ämnet svenska. På så sätt menar lärarna att de arbetar med att öka elevernas läsförståelse även i andra ämnen. De berättar om olika läsprojekt de haft i ämnet svenska, främst med syfte att öka elevernas läshastighet och deras intresse för att läsa. Ett projekt genomfördes i höstas och pågick i fyra veckor. Vid projektet lästes texter både individuellt, gruppvis och klassvis. De hade gruppdiskussioner om texterna och eleverna förde läsloggar.

Lärarna berättar att de regelbundet läser högt för eleverna ur olika skönlitterära böcker. De har även avsatt tid i undervisningen då eleverna läser böcker på egen hand. När eleverna läst färdigt sina böcker får de själva gå till skolans bibliotek för att låna ny bok. Eleverna uttrycker vid intervjuerna att de behöver mer hjälp och stöd än de får när de ska låna böcker. De berättar vidare att de sällan får tillfälle att berätta om böcker de läst för varandra för att ge varandra boktips. Lärarna bekräftar detta och önskar att biblioteket var bemannat ibland. De har även konkreta planer på att försöka lösa detta. De anser sig inte vara nöjda med hur de arbetar med elevernas enskilda läsning förutom när de haft de mer sammanhållna läsprojekten.

I en klass läser de nu en gemensam bok som de samtalar om vid ett tillfälle per vecka. Eleverna läser några kapitel hemma och de har sedan strukturerade textsamtal där läraren har förberett frågor som de samtalar kring. Läraren leder samtalen. Skolinspektionen observerade en av lektionerna. Vid lektionen fördelar läraren frågorna mellan eleverna och de flesta elever är mycket engagerade i samtalet. Läraren ställer frågor där svaret finns direkt i texten och frågor där eleverna själva får dra slutsatser med hjälp av innehållet i texten. För att hjälpa eleverna minnas läser läraren först det stycke som behövs för att kunna svara. Läraren frågar också om eleverna känner igen sig i texten och flera elever berättar om liknande upplevelser de haft. Eleverna uttrycker sig frimodigt och lyssnar till varandras svar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i ganska låg grad får lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.

Eleverna ges inte i tillräcklig omfattning verktyg att inför läsningen ta sig an texten, på olika sätt, utifrån syftet med läsningen. Eleverna förstår inte hur de ska använda sig av de lässtrategier de regelbundet får arbeta med och de får ofta bearbeta texter på egen

hand. På så sätt säkerställs inte att arbetet leder till en fördjupad läsförståelse. Vidare används inte elevernas läsning av skönlitteratur på ett planerat sätt i undervisningen. Rektor behöver se till att eleverna i högre grad under lärarnas ledning strukturerat får samtala om de texter de läser.

Skolinspektionen konstaterar dock att det finns exempel på goda inslag i undervisningen då eleverna får samtala om och bearbeta texter. Främst de strukturerade textsamtal som förs i någon klass och de läsprojekt som har genomförts.

2.2 Får eleverna lära sig skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag?

Här undersöks om eleverna får lära sig vad som är typiskt för olika texter, att skriva olika typer av producerande texter och om de får lära sig hur man bygger upp en text beroende på syfte och sammanhang. Vidare granskas också om eleverna får lära sig att bearbeta de texter de skriver.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att utveckla sitt skrivande.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹²

Enligt kursplanerna ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Forskning visar att elevernas skrivutveckling gynnas av att eleverna får skriva och kommunicera egna texter och av att de får undervisning om skrivande.¹³

Olika texter

Eleverna berättar att de skrivit faktatexter men att de mest skriver berättelser, sagor och fabler. De har även fått prova att skriva instruerande texter, beskrivande texter och dikter. De har inte arbetat med att skriva så kallade webb-texter men anger att de tycker att det är både lättare och roligare att få skriva på sina surfplattor än för hand. Lärarna uppger att de arbetat med så kallat genre-skrivande med bland annat argumenterande texter och recensioner. Eleverna har också fått skriva notiser och brev. Dock utan direkt mottagare. De har arbetat med ett ämnesövergripande projekt, "Europaresan", och då skrev eleverna biografier. Lärarna anser att de pratar mer om vad som är typiskt för olika texter när de arbetar med skrivning än läsning. De arbetar även mer strukture-

¹² 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen.

¹³ Skolinspektionens kunskapsöversikt inför projektet, www.skolinspektionen.se

rat med skrivundervisningen än läsundervisningen. Det centrala innehållet styr valet av skrivuppgifter men också det läromedel de använder i ämnet svenska.

Skrivstrategier

När eleverna ska skriva börjar lärarna vanligen med att förklara vad som är typiskt för den text de ska skriva och de får även läsa exempel på texter typiska för genren uppger lärare och elever. Ibland skriver de också texter tillsammans. Eleverna beskriver hur de skrivit så kallade "hinder-berättelser". Lärarna berättar att syftet är att få elever som tycker det är svårt att skriva att kunna producera texter. Modellen utgår från filmens dramaturgi med hinder som måste lösas, en form för disposition av texten. Både lärare och elever anser att modellen hjälper till vid skrivandet. Lärarna anger att de ibland också skriver en inledning till en text för att få eleverna att komma igång med skrivandet.

Vid en av de observerade lektionerna arbetar eleverna vidare med de berättelser de skrivit utkast till, enligt en modell som kan betecknas som "processkrivande". Läraren berättar vid intervjun att de arbetat på detta sätt i några av klasserna. Vid den observerade lektionen får eleverna tillbaka sina utkast med lärarens kommentarer. Läraren har avsiktligt mest fokuserat språkriktigheten vid "rättningen". Läraren börjar lektionen med att tillsammans med eleverna skriva på tavlan var de befinner sig i de olika "processstegen" såsom *skrivit klart, kompisbedömning, förbättringar, läs igen, läraren berättar/kommenterar, förbättringar, klassens fel, förbättringar, läsa upp berättelsen, skriv ut och klistra in*.

Lärare och elever berättar vid intervjuerna att de arbetat med kamratrespons enligt *"two stars and a wish"* men de tycks inte vara så nöjda med metoden. Eleverna tycker det är svårt att både ge och ta emot respons då de upplever det som att de kritiserar sin kamrat. Lärarna anser att metoden kanske inte leder till att utveckla elevernas texter eller uppmärksamma dem på olika kvaliteter i texter, så som syftet är.

Eleverna ger uttryck för att det ofta saknas mottagare av de texter de skriver, förutom läraren. De vill gärna läsa upp sina berättelser för klassen och får göra det ibland. Lärarna berättar att de ger skriftlig respons på de texter de får av eleverna. Vid intervju med eleverna uppger flera elever dock att de inte får skriftlig respons. *"Jag tycker inte man får tillbaka så många texter. Det är mest att lämna in den"*. Några elever säger att de får respons och att det hjälper dem utveckla texten. De elever som arbetat enligt "processmodellen" tycker att den hjälper dem på ett bättre sätt att utveckla texterna än om de bara får kommentarer från läraren. Lärarna uppger dock att många elever uppvisar motstånd när de jobbar processinriktat då eleverna tycker det är arbetsamt. De vill vara klara fort.

Vid lärarintervjun framkommer att lärarna ofta skriver respons på elevernas texter digitalt och visar även exempel på detta för Skolinspektionens inspektörer. De hänvisar sedan eleverna till att titta på responsen men gör vanligen inte detta tillsammans med eleverna under lektionerna. De tror att detta kan vara förklaringen till att eleverna

uppgivit att de inte får kommentarer på sina texter om vad som kan förbättras. Lärarna uttrycker att de skulle kunna förbättra detta så att kommentarerna verkligen blir den hjälp som avses.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i ganska hög grad får lära sig skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.

Lärarna arbetar medvetet med att lära eleverna strategier för att skriva olika typer av texter och det finns inslag av processkrivande för att utveckla elevernas skrivförmåga. Granskningen visar dock att de metoder som används för att bearbeta elevernas texter under skrivandets gång inte alltid fungerar (exempelvis kamratrespons och lärarnas skriftliga kommentarer). Vidare upplever eleverna att det ofta saknas mottagare av texterna. Skolinspektionen vill också framhålla vikten av att skolan även arbetar med webbtexter (till exempel bloggar, twitter, facebook) för att eleverna ska få kunskap om nutida kommunikationssätt.

3. Utmanar och vidgar undervisningen elevernas intresse för läsning och skrivning?

Här undersöks om läraren följer upp hur varje elevs intresse för läsning och skrivning utvecklas och tillsammans med eleverna utvärderar undervisningen. Vidare om läraren utgår från detta för att säkerställa att läs- och skrivundervisningen inriktas mot en tydlig progression i varje elevs lärande. Här undersöks också om eleverna (i intervjuer och enkät) uppger att deras intresse för läsning och skrivning ökar.

Enligt kursplanerna ska undervisningen i svenska och svenska som andraspråk stimulera elevernas intresse för att skriva och läsa.

Skolverket visar i en rapport att de elever som tycker om att läsa har ett bättre läsprovresultat än elever som inte tycker om att läsa.¹⁴

Vid intervjuerna ger eleverna uttryck för att de anser att det är mycket viktigt att kunna läsa, viktigare än att kunna skriva. Alla elever tycker det är viktigt att läsa och skriva men alla tycker inte att det är så intressant. Flera elever berättar att de mest tycker om att få skriva fria berättelser och önskar att de fick göra det oftare. Andra elever anser att de bara får skriva berättelser. De vill *"ha lite variation, till exempel få skriva fabler"*. Någon anger: *"Det är så långa arbeten, man jobbar med något under så lång tid"*.

När de tillfrågas om de minns något de gjort i ämnet svenska som var roligt hänvisar flera till när de gjorde pjäser. *"Man fick läsa, omvandla det till manus, träna, leva sig in i känslor. Man fick göra allt. De små barnen var så rediga, de satt så stilla"*. Några elever be-

¹⁴ Skolverket (2012). *PIRLS 2011 – Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm.

rättar: *"Det blir roligare för att du kan mer"*. De anser att lärarna är bra på att förklara och att de ofta gör arbetet intressant. I Skolinspektionens enkät anser 80 procent av eleverna att deras lärare i svenska är bra på att göra skolarbetet intressant. 71 procent anser att undervisningen i svenska gör att de vill läsa och skriva mer.

I enkäten svarar 48 procent av eleverna att de anser att läraren i svenska frågar eleverna vad de tycker om undervisningen. 45 procent av eleverna anser inte att de blir tillfrågade och 7 procent av eleverna vet inte om de blir tillfrågade. Vid de lektioner Skolinspektionen observerat förekommer vid flera tillfällen att lärarna avslutar lektionerna med en kort sammanfattning med tillfälle till reflektion. Lärarna frågar vad eleverna lärt sig, vad de tyckt om det de gjort, om det var svårt och i så fall varför. Eleverna är frimodiga och uttrycker olika åsikter. Det förekommer även att lärare och elever tillsammans kommer fram till hur många kapitel eleverna ska läsa hemma så att det blir rimligt för dem.

Vid elevintervjuerna berättar elever i någon klass att det förekommer att läraren frågar eleverna vad de tycker om lektionen eller undervisningen men att det händer sällan. Elever i en annan klass berättar dock att läraren ofta frågar dem vad de tycker om undervisningen och att de även får utvärdera undervisningen skriftligt.

Rektorn och lärarna uppger att de utvärderar elevernas kunskaper vad gäller läsning och skrivning regelbundet. Lärarna gör även planerade utvärderingar utifrån rektors frågeställningar vår och höst. Lärarna anser att de är delaktiga i den utvärdering som beskrivs i skolans dokumenterade kvalitetsarbete. De har dock inga formella metoder för att följa upp hur elevernas intresse för läsning och skrivning utvecklas. Den utvecklingsplan arbetslaget skriver i samband med utvärderingen belyser inte läsning och skrivning speciellt. Skolan har inte heller någon gemensam plan som styr undervisningen i läsning och skrivning.

Lärarna anser att de är uppmärksamma på vad som fungerar bra och vad som inte fungerar för eleverna i undervisningen i svenska. De är lyhörda för elevernas åsikter och förändrar undervisningen utifrån vad som framkommer. Rektorn uttrycker vid intervjun stort förtroende för lärarna men uppger att kompetensutvecklingen i ämnet svenska varit bristfällig med anledning av att fokus huvudsakligen varit på att utveckla matematikundervisningen.

Lärarna ger vid intervjun uttryck för att ha samtalat mycket kring pedagogiska frågor i ämnet svenska. De reflekterar noga både vid intervjun och i samtalen i samband med de observerade lektionerna. De är medvetna om att de behöver utveckla läs- och skrivundervisningen. De är inte heller nöjda med den uppdelning som gjorts dem emellan i ämnet svenska och menar att den kommit till av organisatoriska skäl.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i ganska hög grad utmanar och vidgar elevernas intresse för och läsning och skrivning.

Lärarna är lyhörda för elevernas tankar och åsikter och förändrar undervisningen utifrån vad som framkommit vid utvärderingar. En stor andel av eleverna ger uttryck för

att undervisningen i svenska är intressant och gör att de vill läsa och skriva mer. Dock utvärderas inte läs- och skrivundervisningen systematiskt. Skolan följer inte upp hur elevernas intresse för att läsa och skriva utvecklas. Elevers intresse för läsning är en identifierad framgångsfaktor för god läsutveckling och genom uppföljning kan skolan bättre säkerställa att läs- och skrivundervisningen inriktas mot en tydlig progression i varje elevs lärande.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att granska om eleverna får en undervisning i svenska/svenska som andraspråk som engagerar, motiverar och vidgar deras intresse för läsning och skrivning samt utvecklar deras läs- och skrivstrategier, så att tilltron till och utvecklingen av den egna språkliga och kommunikativa förmågan stärks. Projektets övergripande frågeställningar är:

- Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?
- Får eleverna ett aktivt stöd i läs- och skrivundervisningen?

Metod och material

Granskningen av undervisningen i svenska i årskurserna 4-6 innebär att inspektörerna samlar in skriftlig dokumentation samt besöker skolorna, observerar undervisningen, intervjuar lärare, rektor och elever. Skolinspektionen har också genomfört en elevenkät vid samtliga skolor som ingår i granskningen.

All information analyseras sedan för varje enskild skola och sammanställs och redovisas i ett beslut för skolan och i denna rapport.